

Kohtuasi C-203/24 [Hakamp]ⁱ**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

15. märts 2024

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Hoge Raad der Nederlanden (Madalmaade kõrgeim kohus)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

15. märts 2024

Kaebaja:

KN

Vastustaja:

Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbank

Põhikohtuasja ese

Põhikohtuasjas on tegemist küsimusega, millised sotsiaalkindlustust reguleerivad õigusaktid on kohaldatavad Madalmaades elava töötaja suhtes, kes on Liechtensteinis asutatud tööandjaga sõlmitud töösuhte raames töötanud siseveelaeval Belgias, Madalmaades ja Saksamaal.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Käesolev ELTL artikli 267 alusel esitatud eelotsusetaotlus puudutab eelkõige küsimust, kuidas tuleb kindlaks teha, kas sellise töötaja puhul, kes töötab kahes või mitmes liikmesriigis, on oluline osa tema tegevusest toimunud elukohaliikmesriigis.

ⁱ Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

Eelotsuse küsimused

1. Millised asjaolud või millist laadi asjaolud on asjakohased, et hinnata rakendusmääruse artikli 14 lõike 8 alusel küsimust, kas isiku puhul, kes tavaliselt töötab kahes või mitmes liikmesriigis, toimub oluline osa tema tegevusest elukohaliikmesriigis, kui on kindlaks tehtud, et selles riigis on ta töötanud 22% oma tööajast? Kas selleks on vajalik, et (i) asjaolust nähtuks otsene seos tegevuse toimumisega, (ii) asjaolu viitaks tegevuse toimumise kohale ja (iii) asjaolu põhjal saaks teha kvantitatiivseid järeldusi selle kohta, kui suur on elukohaliikmesriigis toimunud tegevuse osakaal asjaomase isiku kogu tegevuses?
2. Kas selle hindamise käigus tuleb või võib – arvestades esimesele küsimusele antud vastust – arvesse võtta (i) töötaja elukohta, (ii) töötaja töötamise kohaks oleva siseveelaeva registreerimise kohta, (iii) siseveelaeva omaniku ja käitaja asukohta, (iv) kohta, kus laev sõitis muudel perioodidel, mil töötaja sellel ei töötanud ega olnud veel ka tööandjaga töösuhtes, (v) tööandja asukohta ja (vi) kohta, kus töötaja laevale läheb ja laevalt maha tuleb?
3. Millist ajavahemikku peab hõlmama hindamine, kas oluline osa töötaja tegevusest toimub elukohaliikmesriigis?
4. Kas kohaldatavate õigusaktide kindlaksmääramisel on liikmesriigi pädeval asutusel osas, mis puudutab põhimääruse artikli 13 lõikes 1 sisalduvat väljendit „oluline osa tema tegevusest“, kaalutusõigus, mida kohtud peavad põhimõtteliselt järgima, ja kui kaalutusõigus on olemas, siis milline on selle ulatus?

Viidatud liidu õigusnormid

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta määrus (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta (ELT 2004, L 166, lk 1; ELT eriväljaanne 05/05, lk 72)

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta määrus (EÜ) nr 987/2009, milles sätestatakse määruse (EÜ) nr 883/2004 (sotsiaalkindlustussüsteemide koordineerimise kohta) rakendamise kord (ELT 2009, L 284, lk 1)

Viidatud riigisiseseid õigusnormid

Puuduvad

Asjaolude ja põhikohtuasja lühikokkuvõte

- 1 Kaebaja elas 2016. aastal Madalmaades. 2016. aasta 4. veebruarist kuni 31. detsembrini töötas ta Madalmaades registreeritud siseveelaeval. Laeva omanik ja käitaja on Madalmaades registreeritud ja asutatud laevandusettevõtja.

Nimetatud ajavahemikul oli kaebaja töösuhtes Liechtensteini tööandjaga ning töötas laeval Belgias, Saksamaal ja Madalmaades. Logiraamatu kohaselt sõitis laev 2016. aastal ligikaudu 22% ajast Madalmaades.

- 2 Liechtensteini pädev asutus palus 25. juuli 2017. aasta kirjaga vastustajaks oleval Raad van bestuur van de Sociale verzekeringsbankil (sotsiaalkindlustusasutuse haldusnõukogu, Madalmaad) määrata määruse nr 987/2009 (edaspidi „rakendusmäärus“) artikli 6 alusel ajutiselt kindlaks, millised sotsiaalkindlustust reguleerivad õigusaktid olid kaebaja suhtes kohaldatavad ajavahemikul, mil ta töötas laeval. 6. märtsi 2020. aasta otsusega määras vastustaja ajutiselt kindlaks, et kohaldada tuleb sotsiaalkindlustust reguleerivaid Madalmaade õigusakte.
- 3 Kaebaja esitas selle otsuse peale vastustajale vaide. Vastustaja jättis vaide rahuldamata põhjendusega, et oluline osa kaebaja tegevusest töötajana määruse nr 883/2004 (edaspidi „põhimäärus“) artikli 13 lõike 1 tähenduses on toimunud Madalmaades. Sellega seoses võttis ta arvesse logiraamatu kannet, millest nähtub, et laev sõitis 2016. aastal ligikaudu 22% ajast, 2013. aastal samuti 22% ajast ja 2014. aastal 24% ajast Madalmaades. Seejuures tugines vastustaja ka asjaolule, et kaebaja elab Madalmaades, laev on registreeritud Madalmaades ning laeva omaniku ja käitaja asukoht on Madalmaades.
- 4 Rechtbank (esimese astme kohus) jättis kaebaja kaebuse rahuldamata, misjärel esitas kaebaja apellatsioonkaebuse Centrale Raad van Beroepile (Madalmaade avaliku teenistuse ja sotsiaalkindlustusasjade apellatsioonikohus, edaspidi „Centrale Raad“). Ka see kohus leidis, et oluline osa kaebaja tegevusest töötajana on toimunud Madalmaades. Põhjenduseks märkis Centrale Raad, et töötaja puhul, kes töötab vähem kui 25% oma tööajast elukohaliikmesriigis, võib sellegipoolest eeldada, et oluline osa tema tegevusest töötajana on toimunud selles liikmesriigis, kui esineb piisavalt muid sellele viitavaid asjaolusid. Mida väiksem on töötaja tegevuse maht liikmesriigis, seda rohkem peab esinema kõnealuse järelduse kasuks rääkivaid asjaolusid või seda kaalukamad peavad need asjaolud olema.
- 5 Centrale Raad leidis, et vastustaja tugines vaidlustatud otsuses sisalduva järelduse tegemisel, et oluline osa kaebaja tegevusest töötajana on toimunud tema elukohaliikmesriigis Madalmaades, piisavatele põhjustele. Kohtu hinnangul võis vastustaja selle järelduse tegemisel arvesse võtta, et laev, millel kaebaja töötas, sõitis ka 2013. aastal 22% ajast ja 2014. aastal 24% ajast Madalmaades. Samuti oli tal õigus arvesse võtta asjaolu, et kaebaja elab Madalmaades, laev on registreeritud Madalmaades ning laeva omaniku ja käitaja asukoht on Madalmaades.

Põhikohtuasja poolte peamised väited

- 6 Kaebaja esitas Centrale Raadi otsuse peale kassatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule, Hoge Raad der Nederlandenile (Madalmaade kõrgeim kohus). Eelotsuse küsimuste seisukohast on asjakohane vaid tema kassatsioonkaebuse esimene väide.

- 7 Kaebaja väidab, et järelduse tegemisel, et oluline osa tema tegevusest töötajana toimus Madalmaades, kohaldas Centrale Raad vääralt põhimääruse artiklit 13 ja rakendusmääruse artikli 14 lõiget 8. Sellega seoses märgib kaebaja, et asjaolud, mida Centrale Raad võttis arvesse järelduse tegemisel, et oluline osa tema tegevusest töötajana toimus Madalmaades, on ebaolulised. Lisaks leiab kaebaja, et Centrale Raad jättis alusetult arvesse võtmata, et tema tööandja asukoht on Liechtensteinis ning et ta ei läinud laevale ega tulnud laevalt maha mitte Madalmaades, vaid Belgias.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

- 8 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et rakendusmääruse artikli 14 lõike 8 kohaselt tuleb väljendit „oluline osa [tegevusest]“ põhimääruse artikli 13 lõike 1 punkti a tähenduses tõlgendada nii, et tegemist peab olema kvantitatiivselt märkimisväärse osaga tegevusest, ilma et see peaks tingimata olema suurem osa sellest tegevusest. Seda, kas liikmesriigis toimub oluline osa tegevusest, hinnatakse vastavalt rakendusmääruse artikli 14 lõikele 8 soovituslike kriteeriumide, nimelt tööaja ja/või töötasu alusel. Viidatud sätte kohaselt on vähem kui 25protsendiline osakaal nimetatud kriteeriumide alusel märk sellest, et oluline osa tegevusest ei toimu asjaomases liikmesriigis.
- 9 Rakendusmääruse artikli 14 lõikes 8 kasutatud väljenditest „mede“ [„*muu hulgas*“; *ainult hollandikeelses versioonis, sätte eestikeelses versioonis sellel sõnal vaste puudub*], „soovituslikud kriteeriumid“ ja „märk“ tuleneb, et kui elukohaliikmesriigis töötatud aja või saadud töötasu osakaal on väiksem kui 25%, võib üldise hinnangu raames siiski muude asjaolude tõttu osutada vajalikuks eeldada, et selles liikmesriigis toimunud tegevus moodustab olulise osa asjaomase isiku kogu tegevusest.
- 10 Esiteks tekib küsimus, millised asjaolud on asjakohased, et määrata kindlaks, kas töötajate puhul, kelle tegevus elukohaliikmesriigis moodustab vähem kui 25%, võib ikkagi lähtuda sellest, et selles riigis on toimunud oluline osa nende tegevusest. Teiseks on ebaselge ka see, millist ajavahemikku peab kõnealune hindamine hõlmama.
- 11 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et töötasu ei kuulu käesolevas asjas asjakohaste asjaolude hulka. Isegi kui erinevused töötasus olid olemas, siis pooled sellele kriteeriumile ei viidanud. Siiski on ebaselge, millised kriteeriumid on asjakohased. Rakendusmäärus sätestab vaid, et tegevuse võimalik olulisus tuleb kindlaks teha „muu hulgas“ tööaja ja/või töötasu soovituslike kriteeriumide alusel, täpsustamata, millised muud asjaolud võivad asjakohased olla.
- 12 Rakendusmääruse artikli [14] lõike 8 sõnastus, mille kohaselt peab elukohaliikmesriigis toimuv tegevus olema „kvantitatiivselt märkimisväärne“, annab eelotsusetaotluse esitanud kohtule alust järeldada, et tööaja ja/või töötasu kõrval arvesse võetavad teised asjaolud peavad olema sellised, (i) millest nähtub otsene seos tegevuse toimumisega, (ii) mis viitavad tegevuse toimumise kohale ja

- (iii) mille põhjal saab teha kvantitatiivseid järeldusi selle kohta, kui suur on elukohaliikmesriigis toimunud tegevuse osakaal asjaomase isiku kogu tegevuses.
- 13 Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb, kas asjaolud, millele tugineb Centrale Raadi hinnang, on sellest aspektist üldse asjakohased. Seda seetõttu, et tegemist on asjaoludega, millel ei ole otsest seost tegevuse toimumisega. Nendest ei nähtu tegevuse toimumise koht ega elukohaliikmesriigis toimuva tegevuse kvantitatiivne osakaal kogu tegevuses.
 - 14 Laeva registreerimise koht ning laeva omaniku ja käitaja asukoht ei ole tegevusega mõistagi seotud. See näib kehtivat ka koha suhtes, kus laev sõitis muudel aastatel, mil kaebaja laeval veel ei töötanud (vt ka allpool punktid 15–18). Kuna [põhimääruse] artikli 13 lõige 1 viitab määratluse kohaselt töötajale, kelle puhul toimub osa tema tegevusest tema elukohaliikmesriigis, on ka elukohaliikmesriigi kriteerium eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates tähtsusetu. Peale selle tugines kaebaja kohale, kus on töandja asukoht, ja kohale, kus ta laevale läheb ja laevalt maha tuleb. Esimene kriteerium ei ole tegevusega üldse seotud ja teine kriteerium ei anna elukohaliikmesriigis toimunud tegevuse kvantitatiivse osakaalu kohta mingit teavet. Kuna põhimääruse ja rakendusmääruse sõnastusest ja ülesehitusest ning Euroopa Kohtu praktikast ei tulene piisavalt teavet, et määrata kindlaks võimalikud asjakohased kriteeriumid, esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus kaks esimest eelotsuse küsimust.
 - 15 Mis puudutab teist küsimuste kompleksi, nimelt seda, milline ajavahemik on asjakohane hindamisel, kas oluline osa kaebaja tegevusest toimus Madalmaades, siis tuleb eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates kõne alla mitu võimalust. Kuna Madalmaades makstakse sotsiaalkindlustusmaksid kalendriaasta kohta, võiks aluseks võtta asjaomase kalendriaasta. Selle puuduseks on aga lähtumine riigisisest õigusest, mistõttu võib asjaomaste liikmesriikide toimeviis olla erinev. Hindamine võib toimuda ka selle ajavahemiku alusel, mil töötaja töösuhe oli muutumatu, kusjuures see ajavahemik võib olla ühest aastast pikem või lühem. Sellega seoses tekib taas küsimus, kas arvesse võib võtta ka nende perioodidega seotud asjaolusid, mil töötaja töösuhte raames laeval ei töötanud (vt eespool punkt 14).
 - 16 Selgituseks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et rakendusmääruse artikli 14 lõikest 10 tuleneb, et kohaldatavate õigusnormide kindlaksmääramisel tuleb arvesse võtta ka järgnevas 12 kalendrikuuks prognoositavat olukorda. Rakendusmääruses ei ole siiski täpsustatud, millal kõnealune 12-kuuline ajavahemik algab.
 - 17 Varasema olukorra kohta rakendusmäärus teavet ei anna. 2013. aasta detsembri praktilises juhendis kohaldatavate õigusaktide kohta Euroopa Liidus (EL), Euroopa Majanduspiirkonnas (EMP) ja Šveitsis (edaspidi „praktiline juhend“) on sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamise halduskomisjon (edaspidi „halduskomisjon“) märkinud (lk 31), et ka töösuhte senine kulgemine on usaldusväärne kriteerium järelduste tegemiseks edaspidise tegevuse kohta. Kui

otsust ei saa teha kavandatud töötingimuste või töögraafikute alusel, on praktilise juhendi kohaselt asjakohane analüüsida viimase kaheteistkümne kuu olukorda ja kasutada olulise tegevuse kindlaksmääramiseks seda ajavahemikku. Halduskomisjoni kõnealune arusaam ei ole siiski määrav. Halduskomisjoni praktilises juhendis väljendatud seisukohti tuleb käsitada arvamuseks. Need võivad anda tarvilikke juhiseid põhi- ja rakendusmääruse tõlgendamiseks, kuid ei mõjuta kohtute õigust hinnata viidatud määruste sätete sisu (vt Euroopa Kohtu 5. detsembri 1967. aasta otsus Van der Vecht, 19/67, EU:C:1967:49, ja 8. mai 2019. aasta otsus SF, C-631/17, EU:C:2019:381, punkt 41).

- 18 Centrale Raad võttis käesolevas asjas arvesse olukorda, mis esines 2012. ja 2013. aastal, see tähendab rohkem kui 12 kuud enne seda, kui alustati tegevust töötajana, ning see on halduskomisjoni seisukoha ja rakendusmääruse sätetega vastuolus. Ühelt poolt võib eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates olla ilmselge, et arvesse võetakse suundumust eelnevatel aastatel toimunud tegevuses, kuid see argument näib vastuvõetavana vaid juhul, kui kõnealune töötaja tegeles selle tegevusega juba sel ajal. Kuna aga põhimäärus ega rakendusmäärus viiteid varasema olukorra arvesse võtmisele ei sisalda, siis on teiselt poolt alust jätta see arvesse võtmata. See kehtib eelkõige olukorra suhtes, mis leidis aset mitme aasta eest, ja seda enam, kui töötaja ei olnud sel ajal veel töösuhtes. Kuna põhimääruse ja rakendusmääruse sõnastusest ja ülesehitusest ning Euroopa Kohtu praktikast ei tulene kõnealuseks kaalumiseks piisavalt teavet, esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus kolmanda eelotsuse küsimuse.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud ka küsimus, milline kaalutusõigus on pädeval asutusel, kes määrab kindlaks, et töötaja suhtes kohaldatakse elukohaliikmesriigis kehtivaid sotsiaalkindlustust reguleerivaid õigusakte, kuna oluline osa tema tegevusest on toimunud elukohaliikmesriigis. Kui asjaomase järelduse kohta peab otsuse tegema kohus, tekib küsimus, kas kohus peab kujundama selle kohta täielikult enda seisukoha ja vajaduse korral asendama pädeva asutuse seisukoha enda seisukohaga või peab ta jätma pädevale asutusele teatud kaalutusõiguse.
- 20 Centrale Raad näib olevat seisukohal, et pädeval asutusel on selline kaalutusõigus olemas. Halduskomisjon märgib praktilises juhendis (lk 34) maanteetranspordi kohta, et määratud asutused, kelle pädevuses on kohaldatavate õigusaktide kindlaksmääramine, võivad võtta muid meetmeid kui need, mida on kirjeldatud põhi- ja rakendusmääruses ja kõnealuses juhendis, kui nad peavad neid meetmeid konkreetsetes olukorras, mida nad peavad reguleerima, sobivamaks. See näib viitavat sellele, et määratud asutustel on kaalutusruum. Mõistagi ei ole see selgitus määrav, seda esiteks seetõttu, et halduskomisjoni seisukohad ei ole õiguslikult siduvad, ja teiseks seetõttu, et selles punktis sisalduv mõiste „määratud asutus“ võib laieneda ka kohtule, kes peab tegema otsuse liikmesriigi pädeva asutuse seisukoha õiguspärasuse kohta.
- 21 Pädeva asutuse kaalutusõiguse vastu räägib tõsiasi, et väljend „oluline osa tegevusest“ on õigusmõiste, mida võivad kohtud konkreetset juhul kohaldada,

ilma et haldusasutusele tuleks anda kaalutusõigust. Lisaks toob järeldus, et pädevatel asutustel on kaalutusõigus, kaasa suurema tõenäosuse, et erinevate osalevate liikmesriikide pädevad asutused teevad kohaldatavate õigusaktide kohta ühesuguses olukorras erineva järelduse, kuigi põhimäärus (artikli 11 lõige 1) peab just nimelt tagama, et määruse kohaldamisalasse kuuluvate isikute suhtes kohaldatakse üksnes ühe liikmesriigi sotsiaalkindlustust reguleerivaid õigusakte.

- 22 Kuna põhimääruse ja rakendusmääruse sõnastusest ja ülesehitusest ning Euroopa Kohtu praktikast ei tulene võimaliku kaalutusõiguse eeldamiseks piisavalt teavet, esitab eelotsusetaotluse esitanud kohus neljanda eelotsuse küsimuse.

TÖÖDOKUMENT